

Aanvulling nota Cultuurhistorie 2016

gemeente **Langedijk**

1. Lijst van historisch-geografische elementen en structuren

De historisch-geografische waarden in de gemeente bestaan voornamelijk uit drie soorten waarden.

Waterlopen en kades

Water speelt een belangrijke rol in de gemeente Langedijk. Dit is al eeuwenlang zo. In West-Friesland zijn vooral kleine droogmakerijen te vinden die omringd werden door een water om op te lozen. Dit zijn boezemwateren of ringvaarten, met daarnaast vaak een kade.

Een bijzonder element in de gemeente Langedijk is de vaarpolder bij Broek op Langedijk. Dit deel is het enige nog bewaarde deel van de vroegere inrichting. Een klein voorbeeld van de vaarpolder is nog te vinden bij 't Waartje, wat een wiel van een vroegere dijkdoorbraak is.

De samenhang in het gebied tussen ringvaarten, boezemwateren en de ringdijken is waardevol. In Noord-Holland zijn deze niet zeer zeldzaam, maar deze zijn wel kenmerkend voor de gemeente Langedijk. In de gemeente is op verschillende plaatsen, zoals bij de Ambachtsdijk, deze samenhang nog duidelijk te zien.

De vaarpolders zijn de enige nog in Noord-Holland voorkomende. Dit maakt dat deze van hoge waarde zijn. De vaarpolders zijn niet meer geheel gaaf door opkomende bebouwing en wijzigingen in de omgeving.

Aandachtspunt

De samenhang dient bij ontwikkelingen rond deze historisch-geografische gebieden meegenomen te worden in de planvorming, onder meer in bestemmingsplannen. De waarde zit voornamelijk in de ruimtelijke samenhang en zal aangetast worden bij ontwikkelingen aan een (deel) van de elementen.

Bij ontwikkelingen rond en in de vaarpolders dient rekening gehouden te worden met het unieke voorkomen van deze vaarpolders. De eilanden dienen open gehouden te worden en ook de zichtlijnen van de wateren tussen de eilanden dienen vrij gehouden te worden.

Wegenpatronen

Er zijn twee soorten wegen in de gemeente Langedijk te vinden. Dit zijn wegen door de nieuw aangewonnen gebieden zoals droogleggingen en wegen over dijken. Deze laatste wegen zijn vaak ouder en liggen door de dorpen van waaruit de ontginningen en droogleggingen zijn begonnen. De dijkwegen zijn vaak oude verbindingswegen tussen de dorpen in de gemeente.

De waarde van de wegen door de polder is dat deze recht zijn en een hoge ruimtelijke en genetische samenhang vertonen tussen de verkaveling, wonen langs de wegen en het waterpatroon in de polder.

De waarde van de dijkwegen is dat zij de oude patronen laten zien in relatie met de ontginningen in het gebied.

Aandachtspunt

Het wegenpatroon in de gemeente is kenmerkend voor twee perioden in de geschiedenis van de gemeente. De periode van voor de ontginningen is te zien aan de Twuyverweg en de Dijkstalweg. De Woudmeerpolder geeft het beeld van de drooglegging van deze polder.

Verkavelingspatronen

De ontginning van het gebied vond plaats haaks op de bewoningsas en haaks op de dwarssloten. Dwarssloten zijn in het gebied nog aanwezig. De ontginningspatronen zijn nog zichtbaar en laat een rationele verkaveling zien.

De verkavelingspatronen zijn nog zichtbaar. Vooral in de Kleimeerpolder, het oudste verkavelingspatroon van de Geestmerambacht, is de verkaveling nog gaaf. Deze is na de drooglegging vrijwel niet veranderd of aangetast.

Aandachtspunt

In de Kleimeerpolder dient rekening gehouden te worden met de ruimtelijke structuur bij ontwikkelingen. Het ontginningspatroon is een van de weinige die nog gaaf is en daardoor van waarde.

Dijken

Dijken zijn landschappelijk van grote waarde door de kenmerkendheid in de omgeving. In de gemeente Langedijk is de Langedijk te vinden die ontstaan is als verbinding tussen Vroonen en Broek op Langedijk. De dijk heeft een ouderdom van ongeveer 1000 jaar.

De voornaamste waarde van de dijk is de landschappelijke waarde. Maar ook de maatschappelijke waarde van de dijk was groot. Door een verbinding te zijn tussen verschillende gebieden en plaatsen verbond de dijk mensen en maakte de dijk handel mogelijk.

Aandachtspunt

Bij ontwikkelingen rond en op de dijk dient rekening gehouden te worden met de landschappelijke waarde. Dit kan door de dijk als element te betrekken in ruimtelijke planvorming en door de zichtlijnen op de dijk en vanaf de dijk te behouden.

Gewaardeerde historisch-geografische elementen

In hoofdstuk 2 worden de specifieke elementen beschreven en gewaardeerd. De elementen zijn historisch-geografisch van waarde, van hoge waarde of van zeer hoge waarde. De nummers verwijzen naar de historisch-geografische kaart van de gemeente:

2. Waardestelling voor 40 aanvullend geïnventariseerde historisch-geografische elementen.

LANG31G Bruggesloot

De Bruggesloot is een oude bannegrenssloot tussen Zuid-Scharwoude en Broek op Langedijk. De sloot is al weergegeven op de kaart van Jan Jansz Dou uit 1680. Grotendeels gespaard bij de ruilverkaveling als belangrijke vaarsloot naar de Broekerveiling, de oudste groenteveiling van Europa. Ook de verbinding tussen west en oost en de route naar de sluis, welke toegang geeft naar de ringsloot (1759). Voordat er een sluis was, maakten schippers gebruik van een overhaal voor de schuiten.

De sloot is erg kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Toen transport nog voornamelijk per boot plaatsvond was het gebied doorsneden door vele van deze sloten. De Bruggesloot is alleen in de bebouwde kom van Langedijk bewaard gebleven en ook daar plaatselijk doorsneden door bruggen en kaden. Hij is zeldzaam in deze gemeente omdat de meeste soortgelijke sloten ten westen van Langedijk verloren zijn gegaan bij de ruilverkaveling rond 1970. De sloot vormt nog wel een ensemble met de overige waterstructuur in de wijk en de tuinderseilanden ten oosten van Langedijk.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG32G Diepsmeer

De Diepsmeerpolder uit 1590 is al genoemd in de archieven van Johan van Oldebarneveldt. Hij werd aangesteld door de heren van Egmond en als loon kreeg hij een derde van het land in de Diepsmeer. Droogmakerijen als de Diepsmeer zijn zeer kenmerkend voor het Hollandse landschap. In algemene zin zijn droogmakerijen in dit gedeelte van Nederland niet zeldzaam (overigens op Europese schaal wel), maar deze polder is zeldzamer door zijn hoge ouderdom. De polder is matig herkenbaar. Aan de ene kant is er een typisch open polderlandschap en is de ringdijk goed te zien. Anderzijds is de polder doorsneden door de N504 en is de verbinding tussen de noordelijke en zuidelijke helft verloren. De Diepsmeer vormt een goed ensemble met de overige polders in de omgeving.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG33G Middenwetering door het natuurgebied Kleimeer

Dit is de eerste vorm van een ringsloot die gegraven is om een stuk land in te polderen. De Kleimeer is drooggemalen in 1567 en daarmee één van de oudste droogmakerijen van Nederland. De middenwetering deelt de polder doormidden en heeft waarschijnlijk onderdeel uitgemaakt van het oorspronkelijk polderontwerp. Op de kaart van Jan Jansz Dou uit 1680 is de middenwetering al weergegeven en wordt het deel van de polder ten noorden van de wetering Noorder Kleimeer genoemd. Hierdoor lijkt het alsof het noordelijk deel van de polder later is toegevoegd.

De middenwetering is gaaf en goed herkenbaar in het landschap. Het waterpeil in de wetering is duidelijk hoger dan het noordelijk deel van de polder, wat het polderkarakter versterkt. Hierdoor past de wetering goed in het ensemble van deze droogmakerij. De polders in het gebied zijn talrijk en ook dergelijke weteringen zijn op zichzelf niet heel zeldzaam in het omringende gebied of in Nederland. Wel is deze droogmakerij zeldzaam door zijn ouderdom.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG34G   Randdijk van de Kleimeer (westelijk deel)

Dit is een vroeg aangelegde dijk, als eerste bescherming tegen het water toen hier nog een meer lag. Later werd het een ringdijk van de polder. De Kleimeer is drooggemalen in 1567 en daarmee één van de oudste droogmakerijen van Nederland.

Randdijken zijn kenmerkend voor het polderlandschap en brengen de polder als element in het landschap naar voren. Ook vormen ze een fraai ensemble met de rest van het polderlandschap. Ze zijn echter niet erg zeldzaam of specifiek voor dit deel van Nederland, maar op Europese schaal wel. De hoge ouderdom van de droogmakerij draagt bij aan de zeldzaamheid. De herkenbaarheid van deze dijk is voor het zuidelijk en oostelijk deel van het tracé aangetast (zie LANG70G). De dijk is gesleten door gebruik als wandelpad, slecht herkenbaar door omringende begroeiing en ligt nauwelijks hoger dan het omringende landschap. Het westelijk deel van het tracé is veel beter herkenbaar, doordat de dijk minder aan slijtage onderhevig is geweest en in een opener landschap ligt.

- Westelijk gedeelte: Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG35G   Kerkmeer met restanten van de oeverwal, Winterweg en tochtsloot

Het octrooi tot inpoldering van de Kerkmeer werd verleend in 1547. De eerste molen (net als latere molens) stond op de plaats waar thans het gemaal "Kerk- en Dergmeer" (1916). Het wegtracé is deels gelegd in de vroegere sloten, onder andere de Kerkmeerweg (dit was de ringsloot van de Kerkmeer). In de noordoostelijke hoek van de Kerkmeer bevindt zich het perceel met Kerk- en Dergmeergemaal, genaamd "Oude Kerckhof".

Deze polder ontleent zijn waarde voornamelijk aan zijn hoge ouderdom. Het is één van de oudste droogmakerijen van Nederland. Droogmakerijen zijn op zichzelf niet zeldzaam in Nederland, maar in Europa wel. Deze polder is nauwelijks als zodanig herkenbaar in het landschap, omdat deze lager ligt dan het omringende landschap en er is geen ringdijk. Hoewel de Kerkweg deels het tracé van de vroegere ringsloot volgt, doorsnijdt de weg ook het noordelijk deel van de polder.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG36G   Kroonstraat en Liefdelaan

De Kroonstraat is ontstaan, omdat burgemeester Kroon het eerste huis neerzette. De Claes Hoofts Ven werd in tweeën verdeeld onder beginnende tuinders (20 tuinders en 2 boeren) die een koolschuur bij het huis wilden hebben. Ter plaatse van de achterste helft werd het weiland omgezet in bouwland. De Liefdelaan is ontstaan nadat de Kroonstraat vol was. Burgemeester Kroon kocht de Langeweid op. Hiervan werd het voorste kwart verkocht als bouwgrond (8 huizen) voor zonen van tuinders die een huis wilden bouwen. De andere driekwart werd bouwland. Beide straten zijn ontstaan tussen 1899 en 1910. Het waren de eerste volwaardige uitbreidingsstraten van Oudkarspel buiten de Voorburggracht.

Het is kenmerkend voor lintdorpen dat zij vroeg of laat in de breedte werden uitgebreid. Deze straten zijn in dat opzicht van bijzonder informatieve waarde, omdat het de eerste westwaartse uitbreidingsstraten waren van het dorp. Zij zijn mogelijk toonaangevend geweest voor de verdere ontwikkeling van het dorp. De straten volgen het oorspronkelijke tracé (hoewel de

naam Kroonstraat is verhuisd naar de iets zuidelijker gelegen ontsluitingsstraat) en de bebouwing is authentiek. De straat vormt een goed ensemble met de rest van het in de breedte uitgebreide lintdorp. Dergelijke dorpen of straten zijn echter niet zeldzaam in Nederland.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG37G Spoorstraat, Laanweg en Achterstraat.

De Spoorstraat was een belangrijke weg op de bannegrens van Oudkarspel en Noord-Scharwoude. Via de Roskambrug over de ringvaart van de Heerhugowaard en later ook naar station Noord-Scharwoude. Het was aanvankelijk de enige verbinding naar de oostkant van West-Friesland. De eerste naam was dan ook 't Weggetje en het was een zandpad. Later werd het de Nieuwe Weg genoemd, welke vervolgens ook aan de N504 werd gegeven. Deze belangrijke oude weg stond al op de kaart van Jan Jansz Dou (1680) aangegeven. Deze weg ontleent zijn waarde voornamelijk aan de ouderdom van het tracé en het belang van de weg in het verleden als enige ontsluitingsweg van het oosten van West-Friesland. Dit maakt de weg zeldzaam in de omgeving. Ondanks het feit dat de Roskambrug is verdwenen, is het rechtlijnige tracé van de weg nog goed herkenbaar. De weg vormt meer een ensemble met de rechtlijnige polderwegen van de Heerhugowaard dan met het veen-op-kleilandschap van de gemeente Langedijk.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG38G Visserspad

In 1832 stonden hier twee huizen, de bewoners waren waarschijnlijk visser van beroep. Het was één van de vroege westelijke uitbreidingen van Noord-Scharwoude.

Het Visserspad is niet kenmerkend voor de ontwikkeling van Noord-Scharwoude. Er waren in 1832 al verschillende huizen gebouwd buiten het oorspronkelijke lintdorp. Het pad was te kort om het als volwaardige uitbreidingsstraat te beschouwen. Een dorpsuitbreiding met enkele huizen is niet zeldzaam. Ook is het pad niet meer als zodanig herkenbaar. De grond is nu in gebruik als tuin of tuinpad van de aangrenzende woningen.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG39G Molenkade

Achter op het pad stond een meelmolen en een tredmolen met paarden, aan de voorzijde was het huis van grootgrondbezitter Albert Sijpheer. Er was ook een handelshuis met laad- en loskade voor grotere schepen (Langedijkers). De kade lag tot de ruilverkaveling van 1970 ten zuiden van de Molensloot.

De Molenkade was de eerste grootschalige dorpsuitbreiding westwaarts en daardoor kenmerkend voor de ontwikkeling van Noord-Scharwoude. De kade vormt een goed ensemble met het polderlandschap waar vroeger vrijwel alle transport per boot ging. De kade is echter niet meer herkenbaar. De Molensloot is gedempt en de authentieke bebouwing gaat naadloos over in nieuwbouw.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG40G Werfstraat

De Werfstraat is een pad dat ten behoeve van de ontwikkeling van de tuinbouw is gemaakt. Vroeger werd het ook wel Pikstraat genoemd, naar de pek/teer die gebruikt werd door de scheepswerf. De straat ligt tussen de Molensloot en de Papemersloot en is ontstaan tussen 1899 en 1910.

De Werfstraat vormde onderdeel van een westwaartse uitbreidingstrend van Noord-Scharwoude. De straat op zich is niet kenmerkend voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het dorp en dergelijke straten zijn ook niet zeldzaam. Hoewel aan de zuidkant van de straat enkele authentieke huizen staan, staat er veel nieuwbouw en is de straat geasfalteerd. De herkenbaarheid van de oude straat als zodanig is daardoor verlaagd. Wel vormt de straat een ensemble met de rest van de dorpsuitbreidingen.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG41G Oosterstraat

De Oosterstraat was de allereerste nieuwbouwstraat voor de arbeiders op de fabrieken. Deze straat is kenmerkend voor de ontwikkeling van Noord-Scharwoude omdat het de eerste oostwaartse dorpsuitbreiding was die losstond van de Handelskade. De straat is nog redelijk herkenbaar, een deel van de oude bebouwing is vervangen door nieuwbouw. De straat vormde oorspronkelijk een ensemble met de nabije fabrieken, maar deze zijn alle verdwenen.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG42G Westerstraat

Aan de zuidkant van de Westerstraat stonden tuinderswoningen en later bevond zich aan de noordkant kledingindustrie en de gasfabriek van Langedijk. Deze straat vormde onderdeel van een westwaartse uitbreidingsgolf van Noord-Scharwoude tussen 1920 en 1950 en is in die zin zelfstandig niet kenmerkend voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het dorp. De herkenbaarheid van de straat is beperkt doordat de industrie geheel is verdwenen en hier nieuwbouwflats zijn geplaatst. Wel zijn de tuinderswoningen nog aanwezig. De straat vormt een ensemble met de andere uitbreidingsstraten uit dezelfde periode.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG43G Prinsengracht

In 1892 kocht Dirk Prins het huis en weiland van Antje Tuit. Hij verkocht vervolgens het banscheidingsland aan 32 tuinders die een boet achter het huis wilden hebben. Zelf bouwde hij aan de voorzijde een huis voor zijn zoon, op een extra grote kavel. De andere kavels waren net groot genoeg voor een huis met een boet erachter. Soms bleef er maar een meter ruimte over. Eén van vele kleinschalige westwaartse uitbreidingen van het dorp op de akkerlanden. Deze straat is zelfstandig niet kenmerkend voor de ontwikkeling van Zuid-Scharwoude, omdat hij deel uitmaakt van verscheidene westwaartse uitbreidingen van het dorp in de tweede helft van de negentiende eeuw. Dergelijke uitbreidingen zijn ook niet zeldzaam. Wel vormt de straat hierdoor een goed ensemble met de andere uitbreidingen uit dezelfde periode. Het smalle straatje met de kleine tuindershuisjes is ook vrijwel onaangetaast door de tijd en daardoor erg herkenbaar.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG44G De Koog

Dit is oorspronkelijk het pad naar de hervormde kerk, waaraan twee kroegen en het gemeentehuis waren gelegen. Later bouwden herenboeren en notabelen hier hun huis. Ook volgde toen de aanleg van de houten loopbrug naar Heerhugowaard en de bouw van arbeiderswoningen. Het is een oude route die op de kaart van Jan Jansz Dou (1680) al staat aangegeven als zandpad. De kerk lag toen al aan het pad.

De kenmerkendheid van het tracé richting de kerk is hoog, omdat deze weg al eeuwen richting de van oudsher buiten het dorp gelegen kerk liep. Daarmee geeft de weg informatie over de vroegere landschappelijke situatie. De herkenbaarheid van het pad is aangetast, doordat de weg sterk is gemoderniseerd en aan de noordzijde veel nieuwbouw staat. De weg vormt wel sterk ensemble met de kerk en de oude dorpsstraat en is zeldzaam door zijn ouderdom.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG45G Melkpad

Deze straat was een klein pad met sobere tuinderswoningen naast de zuurkoolfabrieken van De Nijs en Kramer en onderdeel van een grotere westwaartse uitbreiding van Langedijk in de periode 1920-1950 en is daarom niet kenmerkend voor de ontwikkelingsgeschiedenis van Langedijk. De herkenbaarheid is matig. De tuinderswoningen zijn aanwezig, maar er staat veel nieuwbouw en de straat is sterk gemoderniseerd. De straat vormt een ensemble met andere gelijktijdig ontstane uitbreidingen.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG46G Handelskade

Kade met handelshuizen van de veiling. Later met spoor aansluiting en scheepswerven. Aan het water genaamd de "Wuijversloot" welke uitkomt op de allereerste sluis van Langedijk richting de ringsloot van de Heerhugowaard. Aangelegd tussen 1910 en 1922 als eerste oostelijke dorpsuitbreiding naast de Nieuwe Weg.

De aanwezigheid van een handelskade in algemene zin is niet specifiek kenmerkend voor Noord-Scharwoude of voor het landschap van de gemeente Langedijk. Ook zijn dergelijke kades niet zeldzaam in Nederland. Wel is deze kade waarschijnlijk bepalend geweest voor de dorpsontwikkeling en daardoor kenmerkend voor het dorp. Na de aanleg van de kade ontstond snel een nieuwe wijk ten oosten van het dorp, terwijl dit in Oudkarspel en Zuid-Scharwoude niet gebeurde. De kade is zeer herkenbaar door de aanwezigheid van de oude handelshuizen en scheepswerven, hoewel de veiling aan de zuidzijde is verdwenen.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG47G Oxhoofdpad

Dit pad is ontstaan door zuurkoolfabriek "Het Oxhoofd" en later de scheepswerf. Omdat er genoeg ruimte was, werden er huizen voor de fabriek gebouwd en ook tuindershuizen. Ook de nu nog historische houten brug. Het pad is niet zelfstandig kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van Langedijk, omdat het onderdeel vormde van een geleidelijke dorpsuitbreiding die overal ten oosten van Langedijk plaatsvond. Ook is het pad niet zeldzaam, omdat het een gewone dorpsuitbreiding betreft. Wel is het geheel zeer herkenbaar. De historische brug en de oude panden zijn in goede staat en niet verstoord door nabije nieuwbouw. Ze sluiten aan bij de historische Dorpsstraat en de andere uitbreidingen uit dezelfde periode.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG48G Langebrugpad

Dit is een pad met de langste brug van Langedijk, waaraan een tuinderswoning, de schoolmeesterswoning en een handelshuis voor kunstmest en andere tuinbouwbenodigdheden. Hoewel het pad nog de naam Langebrugpad draagt, is de brug verdwenen en is de straat op het moderne wegennet aangesloten. Hierdoor is de herkenbaarheid verminderd, maar doordat de historische bebouwing nog aan het pad staat en omdat aan de zuidzijde de oude kavelstructuur nog te herkennen is, is dit pad historisch-geografisch van waarde.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG49G Dwarspad en Oudekerkpad

Dwarspad met tuinderswoningen met schuren. Oud kerkpad met twee boerderijen en een schuilkerk in de schuur. Beide paden zijn ontstaan als uitbouw van het lintdorp, maar passend in het ensemble van het oude dorp voordat de grootschaligere uitbreiding in de breedte plaatsvond. Beide straten zijn voorbeeld van een zeldzaam vroege dorpsuitbreiding buiten het oorspronkelijke lint. Ze zijn niet kenmerkend voor de dorpsontwikkeling, omdat zij noch in de oude lintstructuur noch in de nieuwere uitbreidingsstructuur passen.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG50G Schapenland

Een stuk land genaamd Schapelant werd deels benut om een 25 tal tuindershuizen op te bouwen en daarnaast kwam er ook een scheepswerf. De tussenruimte van de huizen via het pad was maar 90 cm. Pioniersbebouwing aan de westzijde van het dorp op de tuinderseilanden en daardoor kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van het dorp Langedijk. Inmiddels is dergelijke bebouwing in de gehele omgeving doorgezet, waardoor het Schapenland niet zeldzaam is. Wel is het erg gaaf: het smalle pad met de kleine tuindershuizen is nog intact. De bebouwing vormt een ensemble met de andere tuindershuizen.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG51G Dubbele Buurt

Een pad uit twee delen, noord en zuid, met daar tussendoor water waar twintig huizen aan werden gebouwd. De Dubbele Buurt is zelfstandig niet kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van Langedijk, omdat de buurt is gebouwd in een grotere uitbreidingsgolf ten westen van het dorp. Dergelijke uitbreidingen van lintdorpen in de periode 1920-1950 zijn niet zeldzaam. De straat is wel herkenbaar door de authentieke bebouwing, hoewel in de directe omgeving grootschalige nieuwbouw is te zien. De buurt vormt een ensemble met de overige uitbreidingsstraten uit dezelfde periode.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG52G Spieringbuurt en Havenplein

Naamgeving door de scheepvaart met spiering en andere vis. Kade, handel en ontsluiting met een sluis naar de polder. Spieringbuurt is al ruim voor 1600 een bekende naam. De haven is zeer kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van het gebied, omdat deze verwijst naar de periode dat er nog uitgestrekte meren lagen rond de dorpen. Dergelijke havens zijn echter niet zeldzaam in Nederland of specifiek voor dit gebied. De haven is nog herkenbaar; beide

kades zijn aanwezig en er is authentieke bebouwing die al staat aangegeven op de kaart van Jan Jansz Dou uit 1680. Wel is er verstoring van dit beeld door moderne bedrijfsgebouwen. De haven vormt een ensemble met de Langedijk, de Oosterdijk en de sluis.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG53G Sluiskade

Bewoning langs de Oosterdijk. Voornamelijk arbeiderswoningen, welke moeilijk bereikbaar waren in vroeger tijden. De bebouwing langs de Oosterdijk is kenmerkend voor het landschap, omdat de bewoning zich overal in de omgeving heeft geconcentreerd langs dijken. Wat betreft de ontwikkeling van het dorp is het een vreemde eend in de bijt. Nergens werd zo vroeg zo ver oostwaarts gebouwd. Het smalle pad met de oude woningen is goed herkenbaar, alleen de sluis en een enkele woning zijn vernieuwd. De sluiskade vormt een mooi ensemble met de haven.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG54G Prins Hendrikkade

Dit was een handelspad richting het spoor van Heerhugowaard. Hier was ook de tolbrug van "Van der Molen". Groentehandelaar en zuurkoolfabriek. De kade is kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van Langedijk. Door de aanleg van de kade werd de ontwikkeling van de dorp in zuidoostelijke richting in gang gezet. Een dergelijke kade is echter niet zeldzaam. De kade is nog wel als zodanig herkenbaar, maar doordat de tolbrug is vervangen is door een moderne brug die onder een andere hoek is geplaatst, is de kade niet meer herkenbaar als doorgaande weg naar het spoor van Heerhugowaard.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG55G Noordeinde

Het Noordeinde (voorheen Noorderlaen) is de ontsluiting van de Heenweg (nu Benedenweg) naar de Weijverwech (nu Twuyverweg). Het was de weg van Alkmaar naar de Langedijk en verder richting het noorden. Het tracé van deze weg is zeer kenmerkend voor het landschap, omdat de weg loopt over de gebieden die vroeger hoog en droog in het landschap lagen: de strandwal en de Langedijk. Ook is het tracé vrij zeldzaam, doordat het een oude weg betreft. Op de kaart van Jan Jansz Dou uit 1680 is de weg reeds weergegeven. De weg heeft enige herkenbaarheid verloren omdat het niet meer de primaire doorgaande weg is door Sint Pancras en de bebouwing voornamelijk negentiende of zelfs twintigste eeuws is. De weg vormt wel een ensemble met de overige oude infrastructuur in de omgeving en met het natuurlijke landschap.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG56G Vennetje

Het Vennetje is de naam van de dorpsuitbreiding van Sint Pancras op grasland tussen de tuinbouwgronden. De bebouwing van dit gebied is pas ontstaan in een periode dat het dorp aan de westzijde al goed tot ontwikkeling was gekomen. Daardoor is het Vennetje niet bijzonder kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van Sint Pancras en ook niet zeldzaam. De herkenbaarheid is matig doordat een deel van de oorspronkelijke bebouwing is vervangen door nieuwbouw.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG57G Daalmeerpada

Dit is een voetpad aangelegd om naar Koedijk te kunnen lopen. Daarvoor moesten er meer dan zeven bruggen worden gebouwd. De aanleg is in de eerste helft van de achttiende eeuw uitgevoerd door de Doopsgezinde gemeente. De lengte was toen 2600 meter; het was een smal aarden pad met daarin een oversteek met een roeiboot. In Broek op Langedijk stond de moederkerk en in Koedijk een kleine schuurkerk, deze hadden dezelfde leermeester (voorganger). In 1930 is het pad opgewaardeerd naar een fietspad met houten bruggen en ingekort tot 2100 meter. Het smalle aarden pad werd een tegelpad van 150cm breed en ontsloot een drietal woningen.

Het is kenmerkend voor het strandwal-strandvlakte landschap dat dergelijke paden werden aangelegd op de hoger gelegen strandwallen. Het pad volgde daarnaast andere hoger gelegen delen, zoals de dijk van de Daalmeerpolder. Dergelijke paden zijn niet erg zeldzaam, maar het feit dat aanwezigheid van het pad kan worden aangetoond tot het begin van de achttiende eeuw en dat het nog steeds bestaat dragen wel bij aan de zeldzaamheid. De herkenbaarheid is echter sterk aangetast doordat het pad is gemoderniseerd en inmiddels dwars door de bebouwde kom van Alkmaar loopt. Ook is het ensemble van het pad verdwenen, doordat de omgeving beter is ontwaterd dan vroeger en er veel nieuwe infrastructuur ligt.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG58G VERVALLEN (dit was de Overgang strandwal naar strandvlakte ten westen van Sint Pancras, wat is opgenomen in LANG8G)

LANG59G A.H.V. Destreelaan (vroeger: Achterweg of Agterweg)

De Destreelaan was de doorgaande weg naar Alkmaar, waar deze weg nog steeds Achterweg heet. Aan de Achterweg namen vooral kleine boeren en tuinders hun intrek. Hier lag goedkoop land, laaggelegen maar in de loop der tijd goed ontwaterd, met iets meer klei dan op de zandrug van Sint Pancras. Achter de tuindershuizen stonden lage kassen of platglas voor de opkweek van planten vroeg in het voorjaar (sla, andijvie, postelein, spinazie en koolplaten die later in het westen werden uitgeplant).

Het tracé van deze weg is zeer kenmerkend voor het landschap. In strandwallandschappen liep meestal een weg op de wal en een weg langs beide hellingen van de strandwal. De Achterweg loopt langs de oostzijde van de wal. Dergelijke wegen zijn niet heel zeldzaam. De route is niet meer herkenbaar als doorgaande weg. Het is nu een straat die voornamelijk door nieuwbouwwijken loopt. Het ensemble met de Bovenweg (op de wal) en de Benedenweg (westzijde van de wal) is daardoor moeilijk te zien.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG60G Oude verkaveling met tuinderswoningen en sloot langs de Twuyverweg
Uitbreiding van tuinderijen aan de ontsluitingsweg tussen Langedijk en Alkmaar met landerijen direct aan de noordzijde, zwaardere grond dan in Sint Pancras, maar heel geschikt voor de grove tuinbouw (kool, aardappelen, bieten en granen). De bebouwing van deze kavels is kenmerkend voor het landschap: de dorpsuitbreiding geschiedde langs een hoger in het landschap gelegen doorgaande weg. Tevens vormde de uitbreiding aanleiding voor verdere dorpsuitbreiding richting het oosten. De verkavelingsstructuur is kenmerkend voor de omgeving

en niet zeldzaam. De landerijen aan de achterkant zijn nu in gebruik als tuinen en daardoor minder herkenbaar.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG61G Historische waterstructuren

Welke nu nog deels intact zijn en nog een functie hebben van hoogwatersloot om het grondwaterpeil op niveau te houden voor de woningen, die gebouwd zijn op deels palen of op bogen (voorwaarde bij de verkaveling). De waterstructuren zijn zeer kenmerkend voor het veenontginningslandschap en de tuinderseilanden die later in dit landschap zijn ontstaan. De oude kavelstructuur is nog goed te herkennen. De structuur is zeldzaam, omdat het de enige resterende waterstructuur is ten westen van de oude Langedijk die herinnert aan de situatie van voor de ruilverkaveling. De waterstructuur vormt een ensemble met de structuren ten oosten van Langedijk, de tuinderswoningen en de kavelstructuur.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG62G Historische (dwars)padenstructuur

Deze padenstructuur – met o.a. de Keizersloot, Melkpad en de Eendrachtstraat – is kenmerkend voor de ontwikkeling van Langedijk, omdat deze duidelijk de oude kavelstructuur volgt. Het is overigens geen zeldzaamheid dat de kavelstructuur wordt gevolgd bij de aanleg van nieuwe wijken. De structuur is daardoor nog wel zeer herkenbaar en vormt een sterk ensemble met de kavelstructuur die in de sloten bewaard is gebleven.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG63G Koedijk, historische bebouwingsstructuur

Langs de dijk was vooral voor boeren met veeteelt. Daarachter werd gebouwd voor de tuinders van de volle grond, met een kleine aangebouwde schuur aan het huis.

Koedijk is een lineaire nederzetting langs de Kanaaldijk. Dergelijke nederzettingen zijn zeer kenmerkend voor het voormalige veenlandschap van West-Friesland. Hoewel deze nederzettingvorm niet zeldzaam is, is Koedijk een zeer gaaf exemplaar. In het noordelijk deel van het dorp heeft geen enkele uitbreiding plaatsgevonden die het lintkarakter heeft aangetast. De tuinderswoningen verwijzen naar de specifieke geschiedenis van het gebied.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG64G Lage Hoek, historische bebouwingsstructuur

Een gebied van oorspronkelijk laag drassig land, niet voor de tuinbouw geschikt. In gebruik genomen voor goedkope uitbreiding van de tuinders en arbeiderswoningen. In vijf paden aan de oostzijde achter de Achterburggracht. De wijk is nog zeer herkenbaar. Met name de 1^e Hoekstraat toont door de dicht op elkaar gebouwde en authentieke woningen de sfeer uit de tijd van aanbouw. Het gebied ligt bovendien aanmerkelijk lager dan de omgeving, waardoor de geschiedenis van dit gebied af te lezen is. Deze wijk is niet specifiek kenmerkend voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het dorp of het omliggende landschap. Ook zijn dergelijke dorpsuitbreidingen niet zeldzaam in de omgeving of in Nederland.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG65G Nijverheidsstraat en Schuitemakersstraat, historische bebouwingsstructuren

Natuurlijke uitbreiding van de tuinderswoningen, speciaal voor de grove tuinbouw (kool en aardappelen). De tuinderswoningen zijn kenmerkend voor de grote rol die tuinders hebben gespeeld in de ontwikkelingsgeschiedenis van Oudkarspel. Uitbreiding van lintdorpen in de breedte is. Dergelijke uitbreidingsstraten zijn echter talrijk in West-Friesland en Nederland en niet specifiek kenmerkend voor dit landschap.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG66G   Landschap Coogpolder

Dit is van oorsprong het water van de Heerhugowaard (Amers wiel) later bedijkt en toen genoemd "De Coogen", langs de Laanweg. Deze weg was de ontsluiting naar Nieuwe Niedorp en Winkel en verder oost-west verbinding. Deze weg was zeker al aan het eind van de zeventiende eeuw aanwezig en heeft de bebouwingsstructuur van de polder bepaald. De Coogpolder is duidelijk herkenbaar in het landschap. Hij wordt omringd door een duidelijk zichtbare ringdijk en ligt duidelijk onder het omringende waterpeil. Dergelijke polders zijn kenmerkend voor het droogmakerijlandschap van West-Friesland. In Nederland niet erg zeldzaam, maar op Europese schaal zijn ze dat wel.

- Historisch-geografisch van zeer hoge waarde

LANG67G   Engelenburg

Simpele uitbreiding van een paar tuinderswoningen. Deze dorpsuitbreiding is pas na 1922 ontstaan, toen Oudkarspel reeds meerdere westwaartse uitbreidingen kende. De kenmerkendheid van de straat voor de ontwikkeling van het dorp is daardoor lager. Hoewel de weg het oorspronkelijk tracé volgt en de bebouwing authentiek is, is het geheel niet zeldzaam in de nabije omgeving of in lintdorpen in het algemeen.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG68G   Woudmeerweg

Dit is nog een laatste stukje onontwikkeld straatje met een dijk, gelegen aan het boezemkanaal naar Alkmaar en Schagen. De lintvormige bebouwing langs de dijk is kenmerkend voor het veen-op-kleilandschap van West-Friesland. Hoewel dergelijke bebouwingsstructuren in de omgeving vrij veel voorkomen, is de Woudmeerweg extra herkenbaar doordat de dijk waarop de bebouwing is gevestigd prominent in het landschap aanwezig is. De bebouwing vormt een mooi ensemble met de dorpen Oudkarspel, de beide Scharwouden en Langedijk, gelegen aan dezelfde dijk.

- Historisch-geografisch van hoge waarde

LANG69G   Coudenhoven

Aan de voet van de Ambachtsdijk lag in de Woudmeer een gebiedje genaamd Coudenhoven. In 1533 werd de Oosterdijk opgemeten. Deze liep van Oudorp langs de nog te bedijken Heerhugowaard naar Oudkarspel, waar hij net onder de Zuiderkoog aan de Dorpsstraat kwam. Van daar tot de toegang naar de Woudmeer was de Oosterdijk de verhoogde Dorpsstraat en de dijk werd daarna richting Kalverdijk weer de Oosterdijk genoemd. Later heette dit stuk de Ambachtsdijk. De bij de opmeting behorende kaart werd na 1590 en voor 1625 getekend. Op de kaart staat met hoofdletters M "Koude Hoven" aangegeven in de bocht van de Oosterdijk, aan de oostkant van de dijk. Aan de westzijde van de Ambachtsdijk lagen twee molens en ook enkele huizen. Coudenhoven als klein gehucht is in 1799 tijdens de Bataafse

Revolutie door de Fransen afgebroken, omdat het in het schootsveld lag van de kanonnen. De naam Coudenhoven is in het begin van de achttiende eeuw verdwenen.

Het gebiedje aangeduid met Coudenhoven is bebouwd en versmolten met Oudkarspel. Hoewel de oorspronkelijke slotenstructuur bewaard is gebleven, is deze niet specifiek kenmerkend voor het veen-op-kleilandschap en vormt het ook geen onderdeel van een ensemble. Het gebiedje is bebouwd en onherkenbaar als oorspronkelijk buitendijks gebied.

- Historisch-geografisch van waarde

LANG70G   Randdijk van de Kleimeer (zuidelijk en oostelijk deel)

Dit is een vroeg aangelegde dijk, als eerste bescherming tegen het water toen hier nog een meer lag. Later werd het een ringdijk van de polder. De Kleimeer is drooggemalen in 1567 en daarmee één van de oudste droogmakerijen van Nederland.

Randdijken zijn kenmerkend voor het polderlandschap en brengen de polder als element in het landschap naar voren. Ook vormen ze een fraai ensemble met de rest van het polderlandschap. Ze zijn echter niet erg zeldzaam of specifiek voor dit deel van Nederland, maar op Europese schaal wel. De hoge ouderdom van de droogmakerij draagt bij aan de zeldzaamheid. De herkenbaarheid van deze dijk is voor het zuidelijk en oostelijk deel van het tracé aangetast. De dijk is gesleten door gebruik als wandelpad, slecht herkenbaar door omringende begroeiing en ligt nauwelijks hoger dan het omringende landschap. Het westelijk deel van het tracé is veel beter herkenbaar (zie LANG34G), doordat de dijk minder aan slijtage onderhevig is geweest en in een opener landschap ligt.

- Zuidelijk en oostelijk gedeelte: Historisch-geografisch van hoge waarde

3. Opnemen aanvulling in geconsolideerde versie

Voor de werkbaarheid is er voor gekozen een geconsolideerde versie van de nota Cultuurhistorie op te stellen. De aanvulling 2016 is hierbij ingevoegd in de huidige nota van 2011.